

Onbehagen – Leeshulp 8 – 14

In H8 bespreekt Heijne het Europese project als symbool voor Verlichtingsdenken.

Er is een verschil hoe samenhang ontstaat in kleine en grote groepen:

kleine groepen, die evolutionair toegerust zijn om samen te werken (veilig, beschermd) en grote groepen, hangen samen door een gezamenlijk verhaal, een *mythe*.

In het project Europa was de mythe 'nooit meer'.

Het optimisme liet geen ruimte voor contraverlichtingsdenken.

De vraag hoe een gemeenschap te vormen zónder het contraverlichting te doordenken, wordt lastig te beantwoorden.

H9 gaat in op deze vraag.

Economische ingrepen van bovenaf leiden tot identitaire opstandigheid. De lokale eigenheid wordt bedreigd. Zonder dragende mythe krijgt contraverlichtingsdenken vrij spel.

Het besef ontstaat, dat het Europese project er is voor economische belangen en niet (meer) voor ideologische belangen ('nooit meer').

De teleurstelling over het Europese project leidt tot twee verlangens: versimpeling van de complexiteit en herstel van autonomie.

Een nieuwe mythe van Europa zal altijd het spanningsveld houden tussen een individu en de cultuur waar hij deel van uitmaakt. Volgens Heijne is de veranderbereidheid van de bestuurlijke elite van Europa zeer matig.

H10 laat zien, dat we met onze toegenomen kennis van de biologie we moeten onderkennen dat verlichting en contraverlichting vooral menselijk is. Een lichte en een duistere kant (vgl Freud).

Deze toegenomen wetenschap over onszelf levert vooral spanning op.

We zullen het gereduceerde mensbeeld, de ontmenselijking serieus moeten nemen.

Op een andere manier beschrijft Heijne hier opnieuw de beschavingsparadox.

H11 Door het gebruik van wetenschap en biologie worden onze redelijke vermogens met opzet *niet* meer aangesproken.

Het beeld van de verlichte mens botst met de neurobiologie: opnieuw die lichte en duistere kant (Freud). Juist de kant die we van onszelf *niet* kennen, wordt aangesproken bij beïnvloeding.

De indringende vraag: zijn wij nog wel autonome wezens?

H13 Versimpeling geeft de illusie van zelfbeschikking: niet meer object, maar subject. De begeleidende emotie woede wijst vijanden aan.

H14 Na de schets van de teloorgang van het Verlichte mensbeeld introduceert Heijne Freud.

Oa de rol van de beschaving en de cultuur in het spanningsveld tussen lust- en realiteitsprincipe.

Later komt als 3^e drijfveer, de doodsdrijf, als ultieme zelfvernietigingsdrang, die ook lustopwekkend kan zijn.

Mens-zijn is een spanningsveld tussen enerzijds betekenis willen geven aan het bestaan en anderzijds onredelijk en onbewust zijn.

Het is vooral leven met je (neuro)biologische beperkingen, geluk is berusting. Aldus Freud.